

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes Juridico-Theologicæ De Jure, & Justitia

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum ; [Graz], 1714

Articulus III. De justitia in bonis fortunæ, seu de furto.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40013

ARTICVLVS TERTIVS.

De Injustitia in bonis fortunæ, seu furto.

§. I.

Quid, & quotuplex sit furtum? qua ejus differentia à rapina? & an volenti fiat injuria?

282. **D**ico primò furtum non est *occulta rei aliena acceptio invito Domino*, sed est, *occulta acceptio rei ab alio justè detenta invito rationabiliter detentore*, Haunold, tract. 2, num. 252, contra pleròsque primæ parti faventes.

Probatur: debitor accipiens occultè pignus à creditore, locator rem locatam, deponens depositum à depositario committit furtum, quin accipiat rem alienam, aut invito hujus Domino, sed suam, ipsèque est ejus Dominus, quia tamen alter est justus ejus detentor, fit ut hoc invito usurpans rem furtum committat.

Differt furtum à rapina, quod hæc illi superaddat violentam acceptionem, quæ secundum juridicam considerationem requirit, ut vel factò impetu res rapiatur, vel alter cogatur dare, Haunold, n. 263. concedens Molina sufficere ad Rapinam Theologicè, quod quis metu injusto compulsus det, eo quod injuria per metum, & violentiam facta non differat specie

Theologicâ secùs juridicâ, quia diversas pariunt actiones.

Rapina igitur duplicem continet injuriam unam realem contra jus proprietatis in rem, alteram personalem, seu contra proprietarium; hinc differt specie à furto.

Dixi in conclusione *invito rationabiliter detentore*, sive rei Domino, id est, ad furtum requiritur, ut Dominus ex causa justa positivè repugnet repugnantia saltem habituali, seu in animi dispositione, quod fit, etsi actu non contradicat, contradiceret tamen si sciret. Quando est simpliciter invitus, quod fit res accepta, dicitur invitus quoad substantiam, quoad modum verò, quando est præcisè invitus, quod fit res accepta taliter nempe occultè, seu non petita veniâ.

Ut sit furtum necesse est Dominum esse invitum quoad substantiam. Hinc sæpe à furto excusantur filiorum, uxorum, Religiosorum, & famulorum acceptiones rerum spectantium ad parentes,

maritos, &c. præterea debet esse invitus rationabiliter, quia si non est causa justa in Domino contradicendi, etiam non est furtum, ut fit in occulta liquidi debiti compensatione non facile aliàs acquisibilis.

Infero furtum hominis, sive plagium (hoc crimine tenentur non tantum illi, qui dolose homines intercipiunt, ac supprimunt; sed etiam qui scienter dolo malo liberum hominem invitum emunt, vendunt, celant, vindictam habent, Haunold, *num. 252. ex legibus ff. & codicis*) furtum rei ad fiscum spectantis, sive peculatus; furtum alieni pecoris, sive abjegatus; furtum nocturnum & diurnum; manifestum, & non manifestum (manifestus fur in jure dicitur, qui deprehenditur cum re furtiva, non tamen ex abscondito, *L. 2. & sequent. ff. de furtis*) etsi multum differant juridice propter pœnas diversas jis statutas, non tamen differunt Theologicè, uti nec damnificatio, seu destructio rei differt moraliter à furto (etsi non veniat sub ratione facti, unde hoc reservato, ea non reservatur, Lugo *Disp. 16. num. 9.*) quia Dominus æque est invitus sive res destruat sive non.

Prima tria furti genera, uti etiam furtum Sacrilegum, seu rei sacrae, aut profanae pertinenti ad Ecclesiam ac hujus custodiam deputatae, dicuntur furta qualificata, quæ secundum jus digna sunt majore pœnâ. Furtum Sacrilegum est etiam specie diversum, utpote oppositum Religioni, ac Justitiæ, cætera furta dicuntur simplicia.

Quæres primò an sit fur auferens moroso debitori, quantum sibi debetur? Secundo an detentor rei inventæ sciens

Dominum, aut debitor non inquirens eum, sit civiliter habendus pro fure? Tertio an præsumatur fur, in cujus domo res furtiva reperitur. Respondeo ad primum contra quosdam negativè quia non aufferit animo lucrandi, sed se indemnem servandi Haunold, *tract. 2. n. 273.* Respondeo ad secundum cum eodem *n. 274.* affirmativè ex claro textu *L. 43. §. 4. ff. de furtis.* Respondeo ad tertium cum eodem *num. 273.* ex Anton. Perez negativè, nisi aut sit homo improbus, aut clam, aut vili pretio, aut sapius à fure emerit; in his enim casibus est præsumptio contra eum, nisi, aut furem, aut Authorem suum, à quo emerit, ostendat, *L. 5. C. cod.*

283. Dico secundò volenti volitione efficaciter cessiva juris non potest fieri injuria, secùs si cessio sit inefficax, qualis est toties, quoties jus naturale, aut positivum divinum, aut humanum facit voluntatem inhabilem, ad cedendum juri. Est communis cum Lugo *Disp. 8. Sect. 1.* Probatum injuria formalis Theologica est actio, aut omisio contra jus alterius, sed dum voluntas efficaciter cedit juri, nequit esse contra jus alterius, est verò talis, dum efficaciter non cedit, ergo.

Infero primò occiso etiam consentienti in necem fieri injuriam, quia occisus non est vita sua Dominus per *n. 22.*

Infero secundò Papillus, & minorennis consentiens in ablationem rerum suarum non impedit injuriam, quia jus illum inhabilitat ad cessionem Domini. Hinc etiam percussio Clerici est injuriosa, licet consentiat, quia privilegio Canonis, & fori residenti in toto Clero nequit validdè cedere.

Infero

Infero tertio marito fieri veram injuriam, licet det consensum in uxoris adulterium; quia uxor independentè à viri consensu obligatur vi contractus matrimonialis adhærere soli marito. Gen. 2. *adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una*, atqui obligatio vi contractus est obligatio ex Justitia Cardenas *ad proposit. Innocent. XI. Dissert. 30. n. 24.*

Infero quarto solutio usuræ respectu fœneratoris, & pecuniæ promissæ la-

troni, aut cujusvis promissionis gravi metu injustè extortæ non cessat continere injuriam, quia nullo titulo transfertur jus in fœneratorem aut latronem; non in fœneratorem titulo mutui, aliàs transiret in illum jus ex debito, repugnat autem ut titulo mutui sit debitum dandi usuras; Pariter in latronem nequit transferri, nisi mero titulo promissionis gratiæ quæ, ut transferat, debet esse libera ab omni coactione.

§. II.

An furtum sit peccatum ex genere suo mortale, & unde ejus materiæ gravitas desumatur.

284. **D**ico primò furtum est peccatum ex genere suo mortale cum S. Thom. *quæst. 66. Art. 6.* est de fide ex 1. Cor. 6. *Neque fures, neque rapaces Regnum DEI possidebunt, & ex præcepto septimo Decalogi, non furtum facies*: prohibita autem in Decalogo esse ex genere suo mortalia docet Christus Matthæi 19. requirens Decalogi observantiam ut necessariam ad salutem. Ratio est: quod illud sit mortale, quod ex proprio suo objecto gravitatem continet, sive ut loquitur Haunoldus cujus levis prohibitio non sufficit ad præcavenda damna ex peccato secutura, si hoc non esset graviter prohibitum; tale autem est furtum.

Difficultas modo est, quanta debeat esse materia, ut ex genere suo furti objectum contineat gravitatem? concordant

omnes, requiri quantitatem, quæ ablatâ proximo inferat notabile damnum, at hoc ipsum non constat, quantum esse oporteat illud; ut notabile censeatur. Hac in re quot capita, tot serè sententiæ.

Duo sunt extremè oppositæ, ad quarum unam referuntur cæteræ: Prima negans dari quantitatem absolutam in persona extranea, quæ respectu omnium statuum hominum sit notabilis, sed duntaxat respectiva, id est, per ordinem ad personæ furto damnificatæ fortunas magnas, vel medicores aut pauperes, item ad tempus, scilicet, an sit rerum Caristia, aut abundantia; ad locum, ubi magna, aut exigua reperitur pecunia, dum hæc aufertur. Ratio, quia gravitas furti provenit ex damno proximo injustè illato, atqui non omnes patientur æqua-

le damnum semper, nec ubique ex eadem re ablata, ergo rei ejusdem ablatio nec respectu omnium, nec respectu ejusdem omni tempore, & loco est æquale damnum, ergo ut sit grave damnum major requiritur materia respectu unius, quam alterius. Hanc sententiam docent plurimi distinguentes quatuor horum classes.

Prima comprehendit Reges, & magnos divites (secundum Haunoldum ille solum dicitur formaliter dives, qui abundat rebus ultra quam sit necessarium ad conservationem sui status, quem profiteretur) five illos omnes, qui secundum statum suum splendide alunt familiam.

Secunda communes seu mediocriter divites. Tertia mechanicos, seu ex arte, & opere viventes. Quarta pauperes seu mendicatio viventes.

Respectu primæ classis asserunt esse gravem materiam unum aureum, alij scutum, seu coronatum. Respectu secundæ quatuor regales, five argenteos, italicè Julios, valet autem Julius apud Bufenbaum nostrates undecim crucigeros, secundum Laym. *L. 3. tract. 3. p. 1. c. 1. num. 2.* quatuor, aut quinque pazos Respectu tertiæ duos regales & respectu quartæ unum, à qua sententia non multum discrepat Laym. *num. 3.*

Coincidit Gormaz *Disput. 13. n. 693.* docens ut pensetur gravitas injuriæ in bonis fortunæ attendendam esse qualitatem personæ, postea *num. 699.* statuit, quod sufficit ad materiam gravem unius diei victus personæ, cui sit furtum, proportionatus, hanc autem victus proportionem exponit à *n. 712.* advertens victus nomine hic intelligi solum esum, & potum (sectus vestitum) necessarium ad vitam alen-

dam exclusis delicijs, & delicatis cibis, pròinde se extendentem ad parvas alimentas unicuique necessarias, & proportionatas personæ, cui sit furtum; earum valorem respectu pauperum asserit esse unum julium, respectu Regis valorem unius scuti, tandem *num. 718.* concludit, victum præfatum unius diei ita esse materiam gravem furti, ut omnis ea minor censenda sit levis, ne autem lector legens apud Doctores quatuor allatas classes patriarum æquivocationem, Notat ad materiam gravem non requiri in quavis classe integram quantitatem relatè ad quodvis individuum sub illa contentum, cum inter individua scujusvis aliqua diversitas inveniri possit prudentum judicio solum metiendi: unde per illam classium distinctionem significatur, quod E. g. in prima aureus aut scutum relatè ad omnes sit materia gravis, & sic de reliquis.

Secunda sententia contendit pro quantitate absoluta assignanda (non habita ratione personarum, quibus sit furtum) sufficientem ad mortale ex objecto, seu ex genere suo etiam respectu ditissimi Principis. In hac autem assignanda mire variant Doctores. Navarrus enim determinat dimidium julium; Salas unum; Lessius cum Medina duos, Valentia cum Rebello tres, Sanchez cum communione quatuor, Vega quinque. Giannus quantitatem congruæ sustentationis hominis plebæi unico die pro cibis ordinarijs, vestitu & habitatione sufficiente ad bonam sui conservationem absque luxu, qualem cibum, & potum communiter habent cives & opifices. Hanc sententiam approbat Haunol. *tract. 2. n. 329.* eam brevius comprehendens, nempe mercede diurnâ, quam Plebeius opifex mere-

meretur, opifex inquam, qui non sit merus operarius (qualis est fossor, cui merces diurna est) gravis materia respectu eorum, qui non habent pingues facultates secundum Molina. *Disput. 585. n. 2.* aureus autem respectu cujusvis etiam Regis) quam mercedem in Bavaria vicinisque partibus putat communiter esse medium florentium.

285. Dico secundò esse nimis laevam, & improbabilem Sententiam asserentem apud Petrum Navar. *L. 3. de ressit. c. 1. n. 31.* nec centum aureos sufficere ex natura rei ad mortale furtum, uti etiam Bannez *2. 2. q. 66. Art. 6.* excusantem à mortali filium furantem prædixit Patri quinquaginta aureos, & officialem Regium dispensatorem multorum millium aureorum, usurpantem 100. aut 200. Ratio: quia prudens ferè omnium judicium tantæ summæ jacturam ex se considerata censet gravem, & quia etiam plerique prudentes viri existimant, unum aureum esse gravem materiam, sententia postulans plus duobus aureis videtur esse evidenter falsam. Ex opposito opinio Navarri de dimidio Julio, & Salas de uno ex opposito prudentum consensu etiam est falsa; Lessij, Valentia, & Rebelli accedit ad nostram mox asserendam.

Sententia stans pro quantitate respectiva est practicè probabilis, utpote gravissimorum Doctorum, uti sunt Lugo, Laym, Bonnacin, aliique plures: probabilior tamen mihi videtur assignans quantitatem absolutam sufficientem ad vitam nostram diurnam commodè transigendam in sensu Haunoldi & Giatini expositam, qualis vita est media inter pauperiores, & ditiores, horum enim vita est nimis

splendida, pauperum verò nimis misera, ergo media est commoda (hæc sententia etiam respectu Principis plus non requirit, uti requirit Gormaz cum alijs victum proportionatum personæ, cui aufertur) unde cum non ubiquè eadem summa pecuniæ sufficiat, quo commodo diurno victu, quanta tali tempore, & loco est necessaria, tanta requiritur ubi pro mortali furto, ita, ut infra eam quantitas censenda sit levis.

Pars prima de probabilitate practica respectivæ quantitatis suadetur tum auctoritate Doctorum tum praxi confessoriorum, ac solutione Argumentorum contra eam objectorum ab Esparza, quæ solvit Haunold, à n. 292.

Pars secunda, de probabiliore quantitate absolutæ probatur: Ea quantitas sufficit pro furto mortali, cujus ablatio in Substantia nocet cuivis graviter; sed ablatio quantitatis sufficientis ad commodam diurnam sustentationem cuivis graviter nocet, ergo. Major est omnium minor probatur, ejus quantitatis ablatio cuivis graviter nocet, quæ impedit finem in bonis fortunæ à natura intentum: finis enim in his bonis principaliter intentus non potest non esse magnum naturæ commodum; e contra ejusdem impeditio & jactura necessario graviter cuivis nocet, hunc finem impedit ablatio quantitatis sufficientis pro commoda diurna sustentatione: vita enim est primum hominis bonum, fortunæ bona natura destinavit primario ad vitam alendam, ergo naturæ finis in fortunæ bonis principaliter intentus est commoda diurna sustentatio, nempe ne sentiamus molestias famis, & sitis, & similia, ergo, ejusmodi medium à natura principaliter intentum est valde vi-

ta commodum, utpote depulsum tanti diurni incommodi, ergo etiam à contrario ablatio aut impeditio talis medij depulsi tanti mali, quale est fames & sitisürgens diurna est graviter vitæ incommoda, seu graviter nocet.

Pars tertia sequitur ex secunda: quia quantitas insufficientis ad congruam sustentationem à natura principaliter intentam ex nullo capite censenda est materia gravis, unde dato quod florenus medius sit valor commodæ congruæ sustentationis accipiens unico obulo minus non peccat mortaliter mortalitate furti. Haunold. n. 330. post Tannerum, nam etiam in naturalibus sæpe minimæ qualitatis aut quantitatis adjectione tota natura mutatur: sic lignum de non igne transit in ignem adjecto solo gradu octavo caloris, gutta unica adjecta cæteris mergit navim, ictus de se levis additus prævijs, occidit alias non moriturum, unde nego quod ægre prudenter ferre possit is (qui bene ponderat diminutionem unius obuli) si in hac suppositione quis fureretur illi minus obulo, quam sit medius florenus: unde obulus est ultimum indivisibile constitutivum medij floreni.

Nagandum pariter est juxta hanc Sententiam, quod comoda sustentatio in eadem Regione sit inæqualis: verum est plus insumere Principem, quam di-

vitem, plus hunc, quam communem Opificem &c. est nego illum excessum spectare ad commodum, seu ad frugalem, sed ad splendidam sustentationem.

Verum est, quod ditior defectum quantitatis sufficientis pro comoda sustentatione facilius reparer, quam communis civis, aut pauper, dum ex hoc adversarij inferunt sic: ergo non æquè sentiunt damnum, sed ubi non est æquale damnum, non est æquale peccatum furti, juxta nos autem foret æquale. Respondeo Distinguo consequens non æquè sentiunt damnum substantiale Nego consequentiam, quod unus præ alio difficilius possit reparare damnum non provenit ex Substantia rei ablata, sed ex circumstantia extrinseca, quæ accenseri debet damno emergenti, gravitas autem furti nequit desumi ex hac secundi generis difficultate, aliàs furtum 200. aureorum factum habenti annua 4000. aureorum non foret mortale, utpote facilius reparabile ob præsentiam alterius pecuniar, quam damnum unius aurei in communi opifice: igitur solum probat Argumentum, quod respectu Principis aut divitis &c. non sit mortale quoad circumstantiam damni emergentis ex reparabilitate, secus quoad substantiam. Per hæc facile soluta manent argumenta adversariorum,

§. III.

De quantitate furti mortalis in filiis, uxoribus & maritis.

286. **S**ecundum omnes apud Lugo *Di-
spnt. 16. n. 76.* quantitas suffi-
ciens ad mortale ex genere suo in perso-
na extranea non sufficit in filiis, & uxo-
ribus, quia Pater respectu filij, & Ma-
ritus respectu uxoris nequit esse æquè ra-
tionabiliter invitus quoad eandem quan-
titarum ac est respectu extranei: filius
enim est aliquid Patris, & bona hujus ali-
qualiter spectant ad filium, proinde na-
turalis amor magis conjungit Patrem cum
filio, quam cum extraneo, hoc ipso au-
tem nequit rationabiliter esse æquè invitus
respectu utriusque quoad eandem quan-
titarum; similis etiam ratio procedit in
Marito respectu uxoris.

Quæ autem quantitas in furtis filio-
rum requiratur ad mortale furtum secun-
dum omnes certa regula definiri non po-
test, sed prudentis arbitrio est determinan-
da ex varijs circumstantiis parentum,
nempe status, facultatum, seu divitia-
rum, paucitate, aut multitudine pro-
lium, usûs, ad quem furtiva pecunia
impensa, ætatis filij, genij paterni, nem-
pe tenacitatis, aut liberalitatis, majoris, vel
minoris affectus erga filium Summæ ac-
ceptæ, videlicet an excedat Summam, de
qua possit Pater disponere sine præjudicio
legitimæ portionis aliorum, ex quibus
patet, quod non eadem quantitas in filiis
sufficiat pro mortali furto, sed diversa
pro diversitate circumstantiarum

Unde negat Bannez filium perdivi-
tis Patris arguendum mortalis furantem
infra quinquaginta aureos, quàm Senten-
tiam merito damnat Lugo nimis lenitatis
extra filium Principis; cautius loquitur
Lessius *L. 2. c. 12. n. 66.* credens non
sufficere duos vel tres aureos. Secun-
dum Salas filius unicus Patris habentis an-
nuos 1500. aureos potest absque mortali
accipere 20, vel 30 per annum, quod Lu-
go restringit ad filium non puerum, sed
adolefcentem, cujus Pater non esset te-
nax, præsertim si ea Summa non expo-
neretur in usus turpes.

Tamburinus *lib. 8. Decal. tract. 2.
C. 3. n. 3* pro filio parentis mediocriter
divitis credit non sufficere duos florenos,
unum verò sufficere in filio Patris Mecha-
nici. Platel, *cursus Theol. p. 3. n. 779.*
asserit videri faciliè in filiis requiri mate-
riam duplo majorem, quàm in extra-
neis; liberalior est Tanner. *2. 2. Disp. 4.
q. 8.* putans secluso speciali damno filium
non peccaturum mortaliter, si novies tan-
tum acciperet, quantum in extraneo con-
stituit mortale, dicit enim *n. 100.* unum
florenum accipere esse mortale respectu
extranei, at *n. 118.* respectu filij nec tres
aureos.

Has Sententias adduxi, ut appareat, quod
nulla regula certa hic sit assignabilis, sed
decisio in particulari dependet à circum-
stantijs recensitis, juxta quas determinan-
dum

O o

dum, quæ ex relatis sententijs locum habere possit.

287. De uxoribus, ut peccent mortali furto usurpando ex proprijs Mariti, aut fructibus dotis, est necessaria saltem tanta quantitas, quanta in filijs secundum omnes. Dixi *saltem*: quia Fagundez in 7. Decalogi c. 8. n. 2. ait fortasse requiri quantitatem duplo majorem, quia plus videtur ei deberi quam filijs, cum sit Socia administrationis; unde c. 10. n. 4. existimat Hispaniæ Reginam non peccatam mortaliter, bis mille aureorum in scio Rege quot annis donantem, aut si alia minor Regina donet mille.

Ex his sequitur tam filios, quam uxores obligati ad restitutionem ablatorum faciendam, dum sunt rationabiliter invitati parentes, & Mariti quoad substantiam: filij restituent vivo Patri aut hoc mortuo in divisione fratribus tantum cedent, quantum acceperunt, nisi prudenter credant eos tantundem accepisse, ut putent Patrem facile donaturum rogatum, & præsumptio colligi potest ex a-

more, & liberalitate erga filium, qualis consensus non est præsumendus, dum Summa notabilis in usus turpes, nempe meretricies, comestiones, & computationes expenditur, nisi hæc Summa sit subtracta parcius vivendo, dum filius poterat lautius vivere ex pecunia data pro victu, vestitu &c. Fagundez c. 3. n. 7.

Uxores autem restituent, vel ex suis bonis, vel subtrahendo sumptibus, quos juxta conditionem suam licite possunt facere ex bonis Mariti, vel si aliter non possunt hæredibus Mariti defuncti relinquendo tantum ex dotalibus.

Eas eadem causæ excusant à restitutione, quæ filios, & sicut quantitas respectu filiorum, ita respectu uxoris est taxanda ex annuo Mariti proventu, statu, affectu, liberalitate &c. Reliquæ quæ uxoribus licent aut non, lege à n. 92.

Dicta de furtis uxoribus applicanda sunt furtis Maritorum ex bonis uxoribus quoad quantitatem requisitam, alia vide à n. 90.

§. IV.

De furtis Religiosorum.

288. Certum est primò Religiosi furtum non semper esse mortale contra Justitiam Lugo *Disput. 3. n. 170.* contra Gersonem & Antoninum.

Certum est secundò quod omne furtum mortale ex objecto sive ex gravitate materiæ (secus mortale contra Justitiam ex circumstantijs) Sic etiam mortale con-

tra votum paupertatis, sed non e contra: sic enim est contra Justitiam, est tamen mortale contra votum, Religioso absque Prælati licentia det secularis rem notabilem eâ Conditione, ut non sit Monasterij.

Quæstio prima est an in re pecuniaria Monasterij de quantitate sufficiente ad mortale furtum (dixi *Monasterij*, quia

si pecunia non sit Monasterij, quantitas sufficiens respectu secularis furis etiam sufficit respectu Religiosi) sufficiat minor, quam in extraneo, vel necessaria sit saltem æqualis aut major?

Secunda in esculentis & peculentis.

Ad primam videntur esse contenti minore quantitate illi Doctores, qui apud Lugo cit. tres argenteos in ditissimis Monasterijs, duos in mediocribus, in egenis unum pro quantitate sufficienti statuunt. Secunda opinio cum Sanch. *L. 7. mor. c. 20. n. 3. & 5.* Religiosos parificat extraneis, ad quorum furtum mortale sufficiunt quatuor argentei secundum Sanch. pro hac Sententia etiam stat Laym. *lib. 3. tract. 3. p. 1. c. 1. n. 5.*

Tertia multorum opinio apud & cum Pellizario *tract. 4. c. 1. n. 354.* Tambur. *Lib. 8. Decal. tract. 2. c. 4.* Religiosos in hoc pares facit filijs. Quartò cum Lugo à n. 172. concedit illis plus quam extraneis, minus tamen quam filijs.

Dico primo ut Religiosus peccet mortaliter contra Justitiam in pecunia rebusque distinctis à cibo, & potu spectantibus ad Monasterium, minor quantitas sufficit, quam in filijs, major autem quam in extraneis.

Probatur prius secunda pars, extraneus non est pars communitatis Religiosa, sicut est Religiosus, sed hoc ipso major quantitas requiritur in Religioso, quia respectu hujus in pari quantitate nequit Prælatus æquè esse invitus, sicut est invitus respectu extranei.

Probatur etiam pars prima: tunc minor quantitas sufficit ad furtum mortale Religiosi, quam in filio, quando minor quantitas magis, vel saltem æquè nocet Monasterio, ac nocet Patri major quanti-

tas furtivè ablata à filio, sed ita est: nam in furto filij solùm attenditur ad damnum temporale Patri illatum, in furto autem Religiosi superior est rationabiliter invitus non solùm propter damnum temporale illatum communitati, sed multò magis propter damnum spirituale, quod patitur status Religiosus in voto paupertatis, ad quod damnum avertendum Religio habet jus non minus, quam ad avertenda damna temporalia, igitur ex furto Religiosi sequitur majus damnum intrinsicum partim temporale partim spirituale, consequenter est majus furtum.

Confirmatur primò Religiosi non sunt filij, nisi fictione juris ad certos effectus in favorem Religionis, sed sunt membra communitatis: nam filij sunt quasi Domini in spe bonorum paternorum, atque adeo furando accipiunt quasi de suo, hoc est; ex illis, quæ proximè futura sunt sua, Religiosus autem non succedit in bonis Monasterij, & nunquam est futurus eorum Dominus.

Confirmatur secundò Jactura minoris quantitatis juncta cum damno annexo spiritali, quod patitur disciplina Religiosa æquat damnum, si non superat à filio Patri illatum per majorem quantitatem.

289. Observat præterea cit. Lugo utrumque damnum nempe tam temporale, quam spirituale esse majus aut minus pro diversitate actionis furtivæ, quia hæc eo amplius inficitur vitio proprietatis, quo magis res extrahitur à communi usu, minus verò habet de proprietate, quo minus est extra communem usum. Hinc non eadem quantitas respectu unius actionis furtivæ gravis, est etiam gravis respectu

specu alterius in eodem Religioso, quam Regulam illustrat exemplis.

Primò si Religiosus ex rebus communitalis det furtivè externis, hoc furtum maximè nocet communitati: quia res penitus extrahitur à communitate, secùs si eà ipse utatur unde putat quod sex argentei furtivè dati externo ex bonis mediocris conveniùs sit materia furti mortalis, secùs si eum in usum suum præsertim in vestitum moderatum, aut libros converteret: quia non extrahuntur à communitate ex parte termini ad quem, & adhuc multo major requiritur, quando Religiosus ex rebus sibi applicatis dat alteri Religioso in usum, quin Religio amplius expendat ad subveniendum danti: tunc enim nec viginti, ad quos talis usus ascendit, constituent materiam gravem; imò Sanch. c. 19. n. 66. non credit esse mortale quando unus Religiosus dat alteri Religioso librum valoris quinque aureorum, quia liber manet in communitate tali, consequenter parum extrahitur ex communi usu, idcirco in simili donatione multum culpæ imiauitur, inquit Suar. Tom. 3. de Rel. L. 8. tract. 15. n. 6. proinde major requiritur materia ad gravitatem culpæ.

Præterea quando externus mihi donat vestem, vel librum, si ejus Dominium applico communitati, usum verò mihi, plus requiritur, ut peccem mortaliter, quia nihil extraho à communitate præter usum unde credunt aliqui non esse mortale, si res donata non æquat duodecim aut 14. argenteos Ita Lugo.

290. Objicies pro sententia Religiosos parificante filijs primò. Parentes proprio sudore comparant bona, secùs superiores, neque hi sunt Domini, sed

administratores bonorum, Monachus semper acquirit Monasterio, non autem filius parentibus, ergo superiores non possunt saltem quoad substantiam esse tam invitiquoad furta Religiosorum ex bonis conventus quam parentes quoad filios. Secundo superior non minus debet diligere suos, quam parentes Filios, ergo spectatis omnibus superior nequit esse plus rationabiliter invitus, quam parentes, etsi enim Religiosi obligentur tendere ad perfectionem majorem, neque sint futuri Domini communium, quorum neutrum habet locum in filijs, consequenter ex his capitibus par quantitas furtiva Religiosi est gravior furto filij, ex altera tamen parte cum superior non sit Dominus, neque ea comparet proprio sudore, neque deceat esse minus liberalem de patrimonio Christi, videtur pari quantitate furtum Religiosi censendum esse minus furto filij; Si autem est minus, obligatio tendendi ad majorem perfectionem paupertatis, & quod Religiosus nunquam erit Dominus bonorum communitatis, solum efficit, ut in pari quantitate æquet gravitatem furti cum furto filij. Ex his sequitur facilis solutio argumentorum sententiæ Lugo.

Respondeo primò hæc probare esse practicè tutam hanc Sententiam seu tertiam relatum n. 288.

Respondeo secundo ad primum negando superiores non sudare in comparandis bonis: debent enim expendere ad culturam fundorum, collecturam fructuum, sollicitè conservare, & dispensare, singulis providere, sæpe mutuo accipere &c. nego igitur etiam consequentiam.

Ad secundum nego consequentiam, cujus probationis nullitatem ostendit obligatio tendendi ad perfectionem, atque adeo

adeo ad vitandum damnum præsertim spirituale, quod liberalitas superiorum nequit imminuere, cum dependeat à voto paupertatis, & natura status Religiosi. Ad summum enim liberalitas impedire potest, ne ablatio sit vitium proprietatis, quod contrahitur in usu rerum sine licentia, secus ne sit contra votum paupertatis, seu contra statum pauperum, quem ex voto proficitur per n. 43. & 48.

Pro praxi addo primò quis utitur re alienâ invito Domino salvâ rei substantiâ animo eam reddendi Domino, ut iudicetur, an peccet mortaliter contra præceptum non Furandi, aut contra votum paupertatis non est attendendus valor rei, sed valor jus usus Molin. *Disp.* 687. n. 2.

Addo secundò plus requiri ad furtum mortale Religiosi furantis ex Monasterio ditissimo, quam ex mediocriter divite, salmaticenses hic *tract.* 13. c. 6. à n. 43.

Addo tertio in ordine strictioris observantiæ paupertatis minor quantitas sufficit ad furtum mortale & contra votum paupertatis, quam in ordine, in quo minus viget paupertas. Pelliz assignans 7. aut 8. argenteos in observantioribus. Sanch. verò c. 20. & Palao *tr.* 16. D. 3. p. 20. n. 3. determinat regulariter quatuor licet major quantitas requiratur pro ditioribus, & adhuc major, si res accepta sit ex vestibus, libris &c. quam ex pecunijs

Addo quartò pro Ordine Capucinorum Generale Capitulum 1662. declaravit esse notabilem materiam furti, & proprietatis tres argenteos, aut Julios, hi autem conficiunt monetæ imperialis 30. crucigeros. Item anno 1643. est decisum, quod recipiens materiam notabi-

lem sine licentia; eamque autoritate suâ restituens duplex committat mortale reservatum; si res sit talis, cujus Religio est capax. De comestibilibus definitum est 1633. quod subreptio in magna quantitate danda extra conventum videatur casus reservatus: si vero id faciunt tempore recreationis ad comedendum standum erit iudicio prudentis. Additio tota est Gervasij Brisac. *tom.* 3. *Curs. Theolog. tract.* 5. *Disput.* 1. *quæst.* 3. *Articul.* 5. *num.* 86. & seq.

291. Dico secundò ut Religiosus peccet mortaliter furto contra iustitiam & votum paupertatis in esculentis, & poculentis exigitur major quantitas, quam in rebus alijs. Lugo *num.* 179. secundum mendo in *Epitom. V. Reserv. casus n.* 23: est necessaria duplicata ferè quantitas seclusâ circumstantiâ gravis necessitatis conventus; monet tamen rectè Lugo, attendendum esse an esculenta sint pretiosa, five extraordinaria, ut conservæ, & Saccharo condita, horum enim minor quantitas sufficit ad peccatum mortale quam ex communibus, & horum rursus major: quo major est eorum abundantia, & dum ex fundis proprijs colligantur, quam dum emuntur, estque eorum inopia.

Regulariter non est mortalis similitum actualis usus, & quasi transitorius, estque superior multo minus invitus, si ea dentur ab externis, quia id cedit in utilitatem conventus ex cujus rebus tunc minus absimitur, grave verò peccatum, si in magna quantitate accepta occultè retinerentur paulatim consumenda. Lugo *cit.*

Si Religiosus etiam esculenta, &c. dat externis, cum tunc integrè extrahatur

tur ab usu communi, servanda est Regula data *num. 289.* de quantitate rerum non comestibilium ex bonis communis extraneo datis, *Salmatic. num. 57.*

In concursu plurium Religiosorum ad

furtum grave, ita tamen ut singuli solum quid leve surriperent, id peccatum grave non reservaretur, quia respectu nullius esset ex se grave cit. *Mendo.*

§. V.

Certiores notationes de furtis minutis allegantur.

292. **N**ota primò nomine furti minuti intelligitur acceptio, aut reventio rei alienæ secundum se insufficientis ad mortale contra justitiam. Tripliciter potissimum accidit. Primò si quis plura successivè minutim furetur ab eodem. Secundò si à diversis. Tertio, si plures ab eodem singuli modicum tollant.

Nota secundò minutim furans potest se multipliciter habere. Primò cum advertentia, aut sine advertentia, quod posteriora furta augeant materiam priorem, & damnū. Secundò singula patrando cum, vel absque animo perveniendi ad magnam quantitatem. Tertio ut furta priora, vel in se, vel in æquivalenti defacto existant, vel non existant. Quarto quando plures damnificant eundem singuli in modico, possunt id facere cum, aut sine omni invito consilio.

Nota tertio ut furta modica coalescant in unum, necesse est ea continuari, id est, fieri tempore moraliter continuato, proinde sine magnis interpositis intervallis; quia homines minus ægre ferunt longo temporis intervallo sibi quadam modica auferri præsertim casu, etsi

ad notabilem quantitatem pertingentia, quam si simul, aut modico temporis spatio, aut de industria tota quantitas tollatur.

Hæc moralis unio tollitur secundum Rebllum per interpositos inter unum, & alterum furtum quatuor annos; secundum Sanch. per annum; secundum Caspensem per medium annum, secundum aliquos per mensem, secundum aliquos per medium; secundum Dianam *P. 1. de paupertate Religiosa Res. 34.* per mensem cum dimidio.

Item fit discontinuatio per pœnitentiam de præteritis furtis, vel per propositum restituendi præterita, vel si ante furtum completivum gravis materia sublata per præterita fiat impotens restituendi priora, *Less. Leg. 2. c. 12. n. 43.* contra Lugo *Disput. 16. num. 40.* quia jus respiciens materiam sublata furtis prioribus perinde se habet pro tunc, dum sit ultimum furtum, ac si nunquam fuisset læsum; nam in fure pro tunc jus nullam ponit obligationem, sed hanc impedit pœnitentia, vel propositum, vel impotentia restituendi non minus; quam impediret impotentia perpetua restituendi.

Uade

Unde negatur quod jus in materiam ultimi furti moraliter sit conjungibile cum jure ad materias priorum furto- rum, con- sequenter nec graviter resistit furto ul- timo.

Nota quartò in singulis peccati mor- taliter contra justitiam, dum fiunt animo continuandi usque ad quantitatem suffi- cientem pro mortali, quia singula fiunt ex animo graviter opposito justitiæ, è con- tra furans successivè sine animo conti- nuandi, etsi pertingant ad notabile quan- tum, excusatur à mortali in casu inad- vertentiæ ad tantum damnum, esto au- tem tunc acceptio non fit mortalis, est tamen mortalis retentio, quando adver- titur ad damnum illatum per furtum ul- timo complens, & priora in se vel æqui- valenter existunt.

Nota quintò ut per minuta pervenia- tur ad furtum mortale, necessaria est se- cundum omnes major materiæ quantitas, quam si tota materia simul tollatur (nisi sit levis mora inter unum & alterum quia tunc moraliter idem damnum inferitur Carden. *Dissert.* 23. n. 13. ad Innoc. pro- posit.) quia simultanea summa est commo- dior sustentationi, quam minutim sub- tracta, hinc eo major requiritur quanti- tas, quo majus intervallum ponitur inter unum, & alterum eidem ab eodem fa- ctum, & adhuc major, si fit eidem à di- versis, quam si ab eodem: item amplior si ab amico, vel domestico, quam ab ex- traneo fit: rursus adhuc amplior, si fit Patri à filio, & hujus furto major, si ma- rito ab uxore vel è contra, ita passim Do- ctiores.

Quanto autem major esse debeat, ut attingat mortale. Respondet Tamburi- nus id decerni non posse nisi prudentis ju-

dicis spectato proximi damno ejusque in- voluntario. Less. & Lugo requirunt du- plum, aut saltem tertiam hujus partem, ut si materia furti simultanea sit florenus, in successivis sint floreni duo, vel Impe- rialis: Laym. *L. 3. tract. 3. p. 1. c. 1. n. 6.* excusat à mortali primò eum, qui hodie à Titio non valdè divite faratus est duos Pazios absque animo amplius furandi, jisq;e absumptis nactus occasionem post tres circiter dies iterum alios duos clepsit, ac absumpsit, ac sic deinceps pertingendo ad florenum Germanicum. Secundò il- lum, qui inter quatuor annos furtis mi- nutis surripuit unum aureum. Tertiò eum, qui duos vel tres aureos à diversis per intervalla furatus est unum post alte- rum absumendo sine animo continuandi furta.

Nota sexto certum esse per furta mi- nuta, sive eidem ab eodem, sive à diver- sis communi Consilio, sive ab eodem di- versis facta peccari mortaliter cum onere restitutionis, etsi non fiant animo conti- nuandi, dummodo cum advertentia fiat, dum pervenitur ad quantitatem notabilem, ita plerique Theologi apud Lugo *num. 37. & 48.* aliàs non peccarent contra justitiam mortaliter defraudantes minutim ponderibus, mensuris, &c. contra pro- verbium C. 11. *Statera dolosa abomi- natio est apud DEUM, & Deut. 25. non habebis in sacco diversa pondera ma- jus & minus.* Unde Innocent. XI. dam- nat hanc propositionem 38. *non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere, quod ablatum est per parva furta, quantumcunque sit magna summa to- talis.* His prænotatis.

Ad quædam particularia descenda- mus.

§. VI.

§. VI.

De furtis levibus ab uno eidem factis.

293. **P**lurima minuta furta absque animo continuandi patrata pertinentia ad quantitatem notabilem, si adhuc apud furem extent in se, aut æquivalenter, ut si exinde ditior evaserit, hunc sub mortali ad restitutionem teneri, est evidens. Quia jus in ea Dominus non amisit, & sequitur ex damnata propositione proximè relata *num. 292. in fin.*

Dubium est: an dum furtum ultimo completivum quantitatis notabilis fit cum advertentia, quod compleat, peccet mortaliter acceptione vel verò solâ detentione.

Secundò an dum res ablata non extet etiam æquivalenter, adhuc tamen fur habeat grave debitum restituendi, etsi etiam in ultimo furto non peccet mortaliter?

Dico primò probabilius peccari mortaliter etiam per ipsam acceptiorem, Lugo *Disp. 16. num. 38.* contra Less. *Lib. 2. c. 12. n. 42.* Navar. Toletum. Probatur: tunc acceptio furtiva ultimo completiva cum advertentia ad complementum est mortalis, quando fur advertit, quod hæc acceptio graviter proximo noceat, sed in casu preposito, etsi priora furta nec in se, nec æquivalenter extent, fur advertit quod acceptio completiva quantitatis notabilis proximo graviter noceat; sicut die jejuniij in ultima comestione modica

cum advertentia, quod hæc cum pluribus præcedentibus modicis compleat materiam gravem peccatur mortaliter contra præceptum jejunandi.

294. Dico secundò etsi fur advertat, quod per præterita furta minute graviter nocuerit proximo, si nullum eorum factum sit cum advertentia ad materiæ gravitatem, seu ad grave illatum damnum, probabilius est cessare obligationem mortalem restituendi, ita Granado *1. 2. Controu. 6. tract. 2. Disput. 2. n. 49.* cum multis, quibus favet aperte Lessius *C. 7. n. 27.* contra Sanch. *L. 1. moral. c. 4. n. 16.* Laym. *Lib. 3. tract. 3. p. 1. c. 6. n. 4.* Havnold. *tract. 2. n. 198.* Lugo *n. 68.* Carden. ad propositionem Innocentij *Dissert. 23. à n. 38.* existimantem nostram sententiam damnari per relatam propositionem 38. in fin. *num. 292.*

Probatur: si esset obligatio gravis restituendi, ea oriretur vel ex re accepta, vel ex injusta acceptione, vel ex gravi illato damno; non primum; quia res accepta nec in se, nec in æquivalenti existit, sed perijt sine extante lucro furis; non secundum; quia nulla acceptio est mortalis, sed singulæ sunt veniales, ergo collectis omnium non potest fundare obligationem mortalem restituendi, hæc enim nequit radicari in ipsa culpa totius collectionis acceptiorem venialium, ut-
pote

pote veniali, obligatio autem mortalis restituendi nequit radicari in culpa levi, aliam foret major sua radice: non etiam in damno illato gravi: quia hoc secundum se non fundat obligationem ullam restituendi, ergo nec fundare potest gravem, quando intervenit culpa solum levis, nisi res ablata formaliter vel æquivalenter extet.

Ex his apparet immerito sensisse Cardenas suam sententiam ex principijs intrinsicis esse certam, nostram verò certò falsam, & damnatam: non enim est formaliter damnata, quia nostra propositio est particularis, & restricta ad furem immemorem inferri grave damnum, damnata verò est universalis: hæc enim propositio, *non tenetur quis sub pœna peccati mortalis, &c.* æquivaleret huic; *nullus tenetur, &c.* non etiam damnatur virtualiter: quia tunc etiam per Cardenas propositio aliqua damnatur virtualiter in alia formaliter damnata, quando illa est antecedens, ex quo formaliter damnata legitime inferatur, sed ex nostra assertionem restricta nequit legitime inferri universalis damnata, uti est evidens. Quare ut universalis damnata censeatur, satis est, quod illa aliquando falsificetur, falsificatur autem sufficienter, si contradictoria verificetur, prout verificatur etiam stante nostrâ sententiâ, nam etiam secundum nos est verissima hæc propositio: *aliquis, seu aliquando quis sub mortali peccato tenetur restituere, tenetur ablatum per parva furtiva*: Et quidem id verificatur primo, quando furtiva fiunt animo continuandi ad magnam quantitatem, Secundò quando advertitur in ultimo furto compleri grave damnum. Ter-

tio quando res ablata leves extant in se, vel æquivalenter.

295. Dices quavis culpa venialis obligat ad restitutionem, ergo etiam ultima ex præcedentibus obligat ad totam materiam & quidem sub mortali post advertentiam ad grave illatum damnum: plures enim leves obligationes ejusdem Ordinis fundant obligationem gravem: sic qui credito accipit panem unius Pazij per dies 20. singulis acceptionibus contrahit levem obligationem, & tamen ex illis omnibus oritur obligatio gravis restituendi, dato quod 20. Pazij sint materia gravis. Idem patet in pluribus levibus promissionibus factis in favorem tertij ab eodem acceptatis, supposito quod promissio simplex acceptata obliget ex justitia. Tertio id ipsum suadent vota Indies orandi orationem Angelicam per quinquaginta dies repetita, quando dies non est terminus obligationis, sed executionis, quo casu votens incurrit quinquaginta obligationes leves, ex quibus resultat obligatio gravis orandi 50. orationes Angelicas si diebus 50. transactis vota hæc non implevit, quia materia secundum se levis singularum promissionum reiteratione succrescit, atqui etiam in casu nostro damnum singulorum furtorum leve succrescit reiteratione, & fit tandem grave.

Respondeo concedo antecedens distinguo consequens ultima cum præcedentibus obligat ad totam materiam, si sensus sit quod ex ultima, & præcedentibus fiat collectio continens omnes veniales acceptiones, quarum singularæ obligent ad restitutionem suæ materiæ concedo consequentiam, si sensus sit, quod detur aliqua singularis acceptio obligans ad totam

P P

tam

tam materiam restituendam nego consequentiam nulla siquidem obligat ad restituendam ablatam per alia furta materiam; Nego autem secundam partem consequentis, quam non probat gravitas illati damni, ut ostendo à pari, dum grave damnum illatum est cum culpa veniali ex imperfectione actus talis, quo casu etiam per adversarios non est obligatio gravis restituendi, ergo nec dum culpa venialis est deliberata. Ad probationem hujus secundæ partis nego quod plures leves obligationes fundent gravem obligationem restitutionis (quia hæc obligatio gravis supponit aut gravem formaliter injustam juris læsionem, aut extantiam materiæ notabilis) sed alterius rationis, nempe fundatam in contractu, & hoc ad summum evincunt tres instantiæ, quarum prima loquitur de contractu emptionis, secunda & tertia de contractu promissionis, unde in his gravitas obligationis non oritur ex pluribus levibus ut talibus, sed ex contrahentis & promittentis intentione, in qua res plures leves debitæ in casu primo aut res leves promissæ, ut in secundo, & tertio casu extent de præsentis moraliter unitæ: solutio enim debiti in primo in reliquis solutio promissi retinetur; e contra res furtivæ leves nullatenus existunt in se, aut in æquivalenti, aut in contractu, vigore cujus fur intenderit se graviter obligare ex hypothese gravis illati damni etiam materialiter sumpti, contra plures Adversarios, de quibus mox patebit quid sentiant.

Ex Adversarijs Lugo *Disput. 16. num. 69.* Haunold, *trakt. 2. num. 208.* Esparza *quest. 32. ab Art. 8.* fingunt, quod suppositâ voluntate furandi sit essentialiter annexa tacite voluntas resti-

tuendi damnum illud voluntarium, & supposito secundo furto adsit obligatio reparandi damnum non modo illatum per hoc secundum furtum, sed etiam per primum, & sic deinceps, idcirco semper pro gravitate damni crescit gravitas obligationis. Hanc autem tacitam restituendi conventionem probant ex universali voluntate propriæ felicitatis, hæc autem exigit omnia ad vitam socialem necessaria, inter quæ est pax mutua, & offensionem ablatio præsertim ex injurijs convenientium.

Contra est primo, vel supposito furto voluntas illa est libera vel non, si libera, ergo fur potest omittere talem reparandi animum, & sic ruit totum argumentum: si est necessaria hujusmodi infallibilis obligationis nullum est fundamentum.

Contra est secundo ad summum probatur voluntas annexa generalis exequendi graviter necessaria ad vitam socialem, & salutem æternam, reparatio autem illati damni gravis per furta minuta, nec in se, nec æquivalenter extantia sive advertentia ad gravitatem damni non est graviter necessaria nec est aliqua conventio inter furem & Dominum, ut damnum reparatur.

Infertur probabilius esse quod furtum minutum factum novum post aliud antecedens cum advertentia, quod compleat materiam gravem non sit mortale, Molin. *Disput. 668.* contra Lugo à n. 43. quia non complet in esse materiæ gravis, sed prius completam leviter auget perinde, ac furtum leve supponens furtum simultaneum materiæ gravis, hoc non complet, sed auget leviter, aliàs omnia sequentia furta levia forent mortalia.

§. VII.

De furtis parvis, quæ ab uno fiunt diversis, aut e contra.

296. **C**onstat ex Not. 6. n. 292. per furta minuta ab uno diversis illata, & e contra mortaliter contra justitiam peccari posse cum debito restituendi. Porro ratio efficax hujus gravitatis, dum furatur quis singulis nocendo leviter est difficilis, probabilior est hæc, quod personæ per furta minuta læsæ consentient specialem communitatem, quæ graviter læditur læsis leviter singulis, ergo jus naturale justitiæ graviter resistit, sed nequit graviter resistere prout inest singulis, ergo prout inest collectivè acceptis, ergo ipsa natura rationalis suppositâ læsione singulos ordinat ad faciendam unam communitatem independentem à libera eorum conventionem, cum aliter vix sit explicabilis gravitas injustitiæ spectato præcisè jure naturali. E contra cum plures per furta parva nocent eidem, quisque E. g. furando grossum, aut unum vini vitrum ebibendo, aut botrum ex vinea decerpando, est distinguendum, si ex communi inuito Consilio, seu ut complices concurrant, est facilis ratio mortalis peccati, quia quisque est causa totius damni, & in solidum tenetur; e contra nullus peccat mortaliter, dum quisque furatur modicum ignarus damni ab alijs illati, aut proximè inferendi; nullus enim mortaliter influit in furta cæterorum.

Gravis dubitatio est: an singuli peccent mortaliter, quando singuli furantur

non ut complices, seu non ex communi consilio, sed scientes aliorum furta parva facta, aut facienda? affirmant multi cum Vasquez 1. 2. Disp. 146. c. 2. & Molina Disp. 689. Respondeo negativè cum Lugo Disp. 16. num. 52. ex communiore quia nullus tunc graviter nocet: ideo enim quisque graviter noceret, quod damnum suo furto illatum & conjunctum damnis per furta cætera illatis sit grave, sed exinde non graviter nocet: ad hoc enim non sufficit gravitas damni ex conjunctione, sed insuper necesse est, quod sit causa moralis damni per alios illati, seu ut coöperetur aliorum furtis, quod non accidit.

297. Objicies primò quisque eorum advertenter complet materiam gravem, etsi non desideret grave damnum, ergo sicut hoc desiderando peccat mortaliter secundum omnes, licet ipse furetur modicum, ita peccat mortaliter etiam secluso desiderio intentio enim actum de se levem non transfert de veniali in mortale.

Secundò à paritate leviter ultimo vulnerantis, quando præcesserunt plura ab alijs inflata vulnera citra mortem.

Tertiò quisque eorum coöperatur gravi damno proximi: is enim coöperatur gravi damno, siæ quo non existeret grave damnum, sed nisi ponatur furtum

ulti-

ultimum de se leve non existit grave damnum, ergo.

Respondeo ad primum, objectum dicti desiderij non esse damnum illatum per leve furtum, hoc enim præcisè intendens non transfert veniale in mortale, sed objectum ejus est totum damnum grave, & ideo est mortale; è contra intendens leve furtum cum scientia cæterorum furtorum non intendit horum damnum, sed sui solum furti.

Ad secundum est disparitas, quod vulnus ultimum de se leve in illis circumstantijs sit adæquata causa mortis consistens in indivisibili; supponitur enim supervicturus ex cæteris vulneribus; è contra in nostro casu damnum est divisibile, proinde nullus est causa ejus adæquata.

Dices: ergo is qui post plures in materijs diversis leviter detrahentes Religioso coram Prælato superaddit levem detractionem, quâ auditâ Prælatus deponit bonam de Religioso æstimationem judicando eum indisciplinatum est similis non furi, sed postremo vulneratori, sicut enim hic perimit vitam, ita ille famam: supponitur enim quod seclusa detractione postremâ Prælatus judicium sinistrum non formaret.

Respondeo concedo illatum cum Lugo n. 60. Ad tertium assumptum est verum de coöperatione levi, ut autem peccetur mortaliter, requiritur coöperatio gravis, seu talis cui moraliter imputetur totum damnum; hic autem imputari nequit: sicut si zlij Petro minurim darent 99. florenos tu superaddendo unum, quo compleas centuriam, non censeris mortaliter dedisse centum, sed complementum centuriaz.

Quæres an saltem is, qui furto levi fuit occasio prævisa, seu dedit exemplum cum prævisione gravis damni inferendi ab alijs peccat graviter non solum contra charitatem, quod certum est, sed etiam contra justitiam cum obligatione restituendi, etsi damnum non intenderit?

Respondeo etsi probabilis sit affirmativa cum Dicastillo de pœnit. Disp. 9. n. 336. eo quod probabiliter quævis virtus obliget, ne etiam indirectè nempe positivo prævo exemplo, procuretur ejus violatio, non est tamen obligatio restituendi gravis ex tali indirecta coöperatione, eo quod illa fundetur solum in actione perfecte læsiva, & directè influente in damnum. Sanch. L. 1. moral. c. 6. n. 3. Dicastill: n. 343. Soarez de charit. D. 14. §. 2. n. 10.

§. VIII.

De furtis minutis Domesticorum, Opificum & eorum Confessario.

298. **H**ic sub Domesticis comprehendimus non solas proles, uxores, ac Religiosos respectu Monasterij sed etiam famulos, & ancillas.

De quantitate requisita ad mortale in prolibus, uxoribus, & Religiosis diximus à num. 236. nihil adhuc statuimus de quantitate ad mortale in furtis famulorum, de quibus est verior opinio, quod ut furtum eorum ex rebus pecuniarijs, aut alijs distinctis à comestibilibus sit mortale opus sit majore quantitate quam in extraneis, Lugo *Disput. 16. n. 63. & 68.* quia Domini quoad Domesticos non videntur æque esse rationabiliter inviti, quam respectu externorum, nam attentâ fragilitate humanâ vix possunt res ab ijs Administrari tantâ fidelitate, ut nihil subinde adhæreat eorum manibus sicut conducens in vindemiam operarius scit pro certo comesturos botros.

Quanto autem major requiratur in famulis, quam in extraneo ad mortale furtum nullâ regulâ potest definiri, sed est dijudicandum ex circumstantijs Domini divitiarum, vel paupertate, liberalitate, vel tenacitate, qualitate rei acceptæ, utilitate personæ accipientis, &c.

Dixi *ex rebus pecuniarijs &c.* nam in comestibilibus, ut peccent mortaliter, longe major quantitas postulatur: raro

enim peccant mortaliter in horum usu, præsertim suæ curæ commissorum ob rationem proximè allatam, maximè quando ordinaria tractatio est exigua: unde scribit Sanch. *Lib. 7. Moral. c. 21. n. 21.* de furtis minutis domesticorum, & à fortiori Religiosorum eos excusans à mortali, etsi in usu comestibilium paulatim pertingant ad notabilem quantitatem, quod approbat Laym. *Lib. 3. tract. 3. p. 1. c. 1. n. 5.* quando Dominus est invitus solum quoad modum secùs quoad rem, putat autem esse invitum quoad rem, seu substantiam, quando furta parva sunt de eo genere quæ non communiter, aut non in magna quantitate dari solent, ut si famulus vel etiam Religiosus in loco, ubi est vinum caro pretio per unum mensem singulis diebus ebibat binas vini mensuras, tunc enim peccat mortaliter uterque contra Justitiam, & Religiosus insuper contra votum paupertatis.

Limita Doctrinam regulariter excusantem in cibarijs Domesticos à mortali in furtis minutis, ut non procedat, si ea dent externis: tunc enim Domini, & Monasterium sunt non minus inviti quoad substantiam, quam si dantur externis res aliæ non comestibiles, proinde damnum illatum est reparandum à furibus, si non restituant illi externi, qui res furtivas absum-

absumpserunt ita supponit citatus Layman. Advertit tamen Bassæus V. *Elemosyna* n. 12. D. Thom. Tol. & Fili, permitti famulis, si dent modicam Elemosynam, & raro aut quando adest consensus saltem interpretativus Domini, aut probabiliter speretur ratihabitus, aut si quid suæ portioni detrahant citra Domini præjudicium.

299. De furtis opificum, ut sartorum servantium residua fragmenta scribit Sanch. L. 1. *conf. c. 7. dub. 3. à n. 3.* si ea sint adeo modica, ut habentur à Dominis pro relictis non est obligatio ea restituendi etiam à sartoribus, officialibus, fragmenta autem magna, & magni valoris posse retineri à magistris (secus à Socijs, quia hi habent justum stipendium à Magistris) quando si sunt timoratae conscientia æfferentes sibi non solvi laborem justo pretio, proinde fragmenta in partem solutionis computant, dummodo non excedant debitum laboris pretium justum liquidum, seu certum.

Hæc Doctrina non est extendenda contra aliquos ad molitores modicum quid accipientes ex frumento, quod solent molere, quia illis nihil detrahitur in mensura consueta frumenti eisdem taxata, aut in pretio loco frumenti ex conventiono dando.

Textores retinentes materiam datam reliquias parificari possunt Sartoribus, nisi etiam taxatum sit pretium de singulis ulnis:

Argentarij, & Aurifices æs, aut aliud Metallum admiscentes Argento, vel Auro, quantum præcisè necesse est ad connectendum, consolidandum argentum, & aurum licitè tale æs admixtum vendunt pro argento, & auro secundum Dicast. L. 2. *tract. 9. Disput. 4. dub. 4. num. 71.*

Ceterum præfatorum omnium opificum furta minora posse coalescere in materiam gravem cum obligatione mortali restitutionis evidens est ex jactis superius Principijs.

Concludo hunc §. verbis Lessij L. 2. *c. 12. n. 50.* monendi, inquit, sunt hoc loco pro his, & similibus casibus confessorij, ut non facilè in furtis minutis, & quæ ad peccatum mortale non pertingunt, dissimulent, sed pro Conditione & capacitate personarum semper aliquam restitutionem injungant, quæ fiat vel reddendo rem eandem, si extat, vel ejusdem speciei, vel pretium rei, vel compensando majore obsequio, quam ex contractu teneantur, vel si creditoribus non possunt, conferendo tantum in pauperes: hæc enim ratione, cum impune non transeant, magis de ejusmodi peccatis absterrentur, quam alijs pœnitentiolis, alijs fiunt ad hujusmodi furta faciliores, & ad majora gradum faciunt. Ita ille approbatus à Cardena. *Dissert. 23. num. 118. Tanner. 2. 2. D. 4. q. 6. n. 279.*

